

EUROPEANA

en ny människa

EUROPEANA

LÄRARHANDLEDNING

Hej lärare!

Vad roligt att ni ska se *Europeana* på Dramaten. Här finns tips på hur ni kan förbereda teaterbesöket och reflektera efteråt.

Under repetitionsarbetet har vi arbetat med genrepspublik från gymnasie- och folkhögskolor. Vill du delta med din klass i arbetet med kommande produktioner? Mejla elin.callmer@dramaten.se

OM EUROPEANA

Startpunkten är boken *Europeana* från 2001, där den tjeckiske författaren Patrik Ouředník försöker sammanfatta seklet på 100 sidor. Det är en hypnotisk text som maniskt kastar sig mellan de stora historiska skeendena och de banala mellanmännsliga detaljerna. Från skyttegravar till välfyllda kylskåp, från psykoanalys till telefonsex, från betalda semestrar till koncentrationsläger till barbiedockor. En text som verkar vara skriven av en historieprofessor på speed, ett storögt barn eller en utomjording.

Mattias Andersson låter en grupp unga skådespelare, som knappt var födda på 1900-talet, möta äldre skådespelare i en rytmisk, musikalisk, bilddriven uppsättning. Vad var det som hände egentligen? Och har vi lärt oss något av misstagen i det förflutna?

DRAMATEN

INFÖR TEATERBESÖKET

En del elever är vana att se scenkonst och för andra kan det här vara det första besöket på en teater. Oavsett kan det vara bra att förbereda eleverna genom att betona att man inte måste "förstå" allt av föreställningen. Vår förhoppning är att ni lärare och era elever ska kunna luta er tillbaka och njuta av upplevelsen!

Föreställningen spelas på Stora scenen och är två timmar lång med paus i mitten. I *Europeana* finns inga specifika karaktärer som vi får följa, skådespelarna gestaltar olika roller och byter kostym många gånger. Föreställningen utgår från en bok och består både av sjuk av text och koreografiska inslag. I vissa partier är det mycket text, men det händer också annat i rummet. Föreställningen är en sammansättning av många olika element: ord, rörelser, rum, ljud, ljus osv. Uppmuntra eleverna att inte bara fokusera på vad som sägs.

Som publik är ni en del av varandras upplevelse, vi vill be er undvika att ge eleverna skrivuppgifter att jobba med i salongen. Ta det gärna efteråt.

ATT VARA PUBLIK

Prata gärna med klassen om vad det innebär att vara publik:

- Vad är det för skillnad på att vara publik på en teaterföreställning och på bio?
- Har någon varit på teater förut? Har någon varit på Dramaten förut?
- Vad finns det för farhågor och förväntningar inför teaterbesöket?

EUROPA OCH 1900-TALET

Ett sätt att förbereda sig inför föreställningen är att låta eleverna associera kring Europa och 1900-talet. Kanske kan ni göra en gemensam tankekarta på tavlan?

- Vad tänker ni på när ni hör "Europa"?
- Vad tänker ni på när ni hör "1900-talet"?

De gymnasieelever som varit provpublik har uttryckt att det kan vara bra att påminna sig om vad som hände i Europa på 1900-talet för att hänga med i referenserna. Förbered gärna eleverna genom att till exempel prata om vad som definierar 1900-talet som epok, om några viktiga händelser, strömningar och ideologier. Kanske kan ni göra en tidslinje med några nedslag?

REGISSÖRENS TANKAR

Här finns ett kort filmklipp, 2.32 minuter, med regissör Mattias Andersson som ger en introduktion till *Europeana*:

<https://www.youtube.com/watch?v=pEipBpV01Mw>

Mattias Andersson är regissör, dramatiker och teaterchef på Dramaten. Han har tidigare gjort till exempel *Nordic Crime* och *Den yttersta minuten* på Dramaten.

DRAMATEN

EFTER TEATERBESÖKET

När det gäller att tolka teater finns det inte något rätt eller fel. Ni som sett föreställningen har säkert upplevt den på olika sätt. Vi vill uppmuntra till reflektion bortom huruvida föreställningen var "bra" eller "dålig". Vi hoppas att Europeana kan bidra till spännande samtal i klassrummet.

MINNESRUNDA

Ett sätt att börja prata om föreställningen är dela med sig av upplevelserna i en runda. Samla klassen, gärna på stolar i en cirkel. Börja med att låta var och en fundera för sig själv kring en situation eller en bild som hen minns starkast från föreställningen. Uppmuntra eleverna att vara tysta och blunda medan de funderar.

Låt sedan var och en i tur och ordning säga något de minns från föreställningen. Uppmuntra gärna eleverna att bidra med olika minnesbilder för att få syn på hur många olika intryck en föreställning kan ge.

FÖRESTÄLLNINGENS TEMATIK

Här finns förslag på frågor kring föreställningens tematik att prata om i helklass eller mindre grupp.

VEMS HISTORIA?

- Vad är det för bild av 1900-talet som föreställningen förmedlar?
- Med vilken ton berättas det om 1900-talet?
- Vilka berättelser om 1900-talet fick inte ta plats i den här föreställningen?
- Kan man egentligen sammanfatta Europas 1900-tal på två timmar? Vad finns det för risker när man försöker göra ett urval och kortfattat berätta om något så stort?
- Kan en teaterföreställning som denna bidra med något som inte historieböckerna kan?

GULDÅLDER

Regissören har medvetet valt att både ha med yngre och äldre skådespelare på scen. Varför tror du att han valt att göra så?

De äldre skådespelarna kommer in efter ett tag och pratar om "guldåldern".

- Har det verkligen funnits en guldålder eller är det en nostalgisk efterkonstruktion?
- Hur har tidigare generationer, som levde på 1900-talet, betett sig tycker ni? Vilket Europa har de lämnat till er?
- Vilket Europa kommer ni lämna till nästa generation?
- Kommer Europa som projekt vara relevant i framtiden tror ni?

EUROPEAN

AVBROTT

Vid några tillfällen kommer det avbrott i berättandet, till exempel när en av karaktärerna (spelas av Rakel Béner Gajdusek) får ett utbrott och skriker.

- Vad skrek hon om?
- Hur reagerade du på det?

Ett annat tillfälle är när en av karaktärerna (Nemanja Stojanović) avbryter och ifrågasätter en anekdot om en soldat:

- Spelar det någon roll om en anekdot är "sann" eller inte?
- Vad menas egentligen med "based on a true story", hur nära verkligheten bör berättelsen vara?
- Kan historieskrivning vara helt sann?

UPPFINNINGAR OCH INNOVATION

I föreställningen nämns många av de innovationer, uppfinningar, medicinska och samhällliga framsteg som skedde under 1900-talet.

- Om ni bara får välja en, vilken tycker ni är den mest avgörande uppfinningen under 1900-talet? Exempel som nämns i föreställningen är p-pillret, elektricitet, toalettpappret, engångsartiklar, internet osv.
- Finns det någon uppfinning som historiskt varit helt avgörande för att mänskligheten är där den är idag?
- Finns det något som ni önskar aldrig hade upfunnits?

MONUMENT

Ett återkommande tema i Europeana är att resa monument, i slutet av föreställningen lämnas också ett slags monument på scenen, byggt av olika delar av rekvisitan och scenografen.

Prata vidare om fenomenet monument:

- Varför tror ni att vi människor har behov av att resa monument?
- Vilka monument finns runtomkring oss i dag?
- Finns det monument som borde resas som inte finns i dag?
- Är monument ett bra sätt att minnas en händelse eller en person?

Under de senaste åren har det pågått en diskussion om vissa monument och statyers vara eller icke vara, nedan finns några exempel att använda som utgångspunkt för vidare diskussion utifrån frågan:

- Finns det monument som borde tas bort?
- Vad ska man iså fall göra med borttagna monument? Bör de förstöras eller förvaras någonstans?

27 april 2022 SVT

<https://www.svt.se/kultur/har-rivs-ryska-monumentet-i-kiev>

24 juli 2020 SVT

<https://www.svt.se/kultur/stefan-lofven-vill-inte-riva-statyer-i-sverige>

16 augusti 2017 Dagens Nyheter

<https://www.dn.se/kultur-noje/jonas-thente-statyerna-av-sydstadsgeneraler-ar-inga-historiska-monument/>

FRAMTIDENS MONUMENT

Dela in eleverna i mindre grupper och ge dem i uppgift att spåna kring hur ett monument över till exempel det senaste decenniet skulle kunna se ut. Utgå från frågan:

- Vad har hänt som ni tycker har varit viktigt och som ni vill att människor i framtiden ska minnas?

Kanske kan eleverna göra ett collage, eller skissa en plansch över hur ett sådant monument skulle se ut + en motiverande text till. Presentera för varandra. Ni får också gärna fotografera och mejla till oss på Dramaten.

HETA STOLEN – VÄRDERINGSÖVNING

Detta behövs: Stolar i ring, en extra stol.

Instruktion: Låt eleverna sitta på stolar i en cirkel. Det ska finnas en extra tom stol i cirkeln. Läraren läser upp påståenden som eleverna får ta ställning till. Om eleverna håller med om påståendet ska de byta plats/byta stol och om de inte håller med ska de sitta kvar på sin plats/stol. Uppmuntra eleverna att gå på sin första impuls och betona att det viktiga är att faktiskt ta ställning, men att man såklart får ändra sin åsikt under övningens gång.

Påståendena är igångsättare men det viktiga är att sedan låta eleverna motivera sina ställningstagande och berätta hur de tänkt. Se till att många olika röster i klassen kommer till tals, men undvik att hamna i polariserande debatt. Ställ gärna fördjupande följdfrågor. Läraren avbryter samtalet efter en stund och tar nästa påstående. Under varje påstående finns förslag på följdfrågor.

■ Det är viktigt att känna till sin historia

Vad är det som gör att något känns som "din" historia eller inte?

■ Historien upprepar sig

Vad finns det för exempel på eventuell upprepning? Vad betyder det att lära av historien? Hur lär vi oss i så fall av historien? Räcker det att lära sig OM historien?

■ Det är vinnarna som skriver historien

Är vinnarnas historia mer "sann" än förlorarnas? Vilka verkar ha varit vinnarna i 1900-talets Europa?

■ Det är lätt att döma ut människor i efterhand

Hur pratar vi idag om misstag och/eller hemskheter som människor gjort tidigare i historien? Hur relaterar vi till sådant som vi tycker människor gör fel i dag?

■ Varje generation blir lite klokare än den före

Hur skiljer sig er generation från era föräldrars? Hur framställdes de olika generationerna på scen?

■ Unga i dag har en mer negativ syn på framtiden än tidigare generationer

Hur ser du på framtiden? Hur beskrevs framtidstron i föreställningen? Blev 2000-talet som 1900-talsmänniskorna hoppades?

■ Samhället behöver konstnärer

Vilken roll borde konsten och konstnärer ha i samhället? Hur pratades det om konstens roll i föreställningen?

■ Alla människor vill göra världen bättre

Vilka tycker du har bidragit till att göra världen till en bättre plats? Vad är det som driver människor till att vilja förändra eller förbättra samhället/världen?

atombomben

FÖRESTÄLLNINGENS FORM

Europeana innehåller olika element och det är många som jobbat med föreställningen som inte själva står på scenen. Till exempel regissör, dramatiker, scenograf, ljusdesigner, kompositör, kostymör, rekvisitör, maskör och tekniker. Allt vi ser och hör på scenen är resultatet av medvetna val. De som arbetat fram föreställningen har velat skapa vissa stämningar, känslor och bilder.

Välj några av frågorna och låt eleverna beskriva och reflektera. Det finns inget rätt eller fel utan det är elevernas upplevelser och tolkningar som är intressanta.

SCENBILDEN/RUMMET

- Hur såg det scenen ut? Vart utspelade det sig?
- Hur förändrades scenografin/scenbilden under föreställningens gång?
- Vad symboliserade att rummet slogs sönder och ställdes i ordning igen gång på gång?
- Vilken scenbild minns du tydligast och/eller tycker var extra intressant?
- Vilka föremål/rekvisita minns du tydligast? Hur förstärkte de berättelsen?
- Hur användes ljus och ljud i föreställningen? Vilka olika stämningar skapades?
- Hur användes skärmarna med text? Vad bidrog det till?

GESTALTNINGEN

- Hur använde skådespelarna sina röster? Hur sadess replikerna?
- Hur användes koreografiska inslag i föreställning?
- Hur påverkade kläderna och utseendet (kostym, mask och peruk) berättelsen?
- Vilken/vilka karaktär/er minns du tydligast eller tycker var extra intressant/a?

PUBLIKUPPLEVELSEN

- Vilde föreställningen underhålla eller utmana publiken?
- Var föreställningen överraskande på något sätt?
- Vilken scen/sekvens minns du tydligast och/eller blev berörd av?

SLUTET

- Hur såg sista scenbilden ut? Beskriv!
- Vilka var de sista orden på skärmen? Varför har man valt dessa?
- Varför kom det in en utomjording på scenen?

LÄS VIDARE

Dramatens hemsida:

Mer info om föreställningen mm. <https://www.dramaten.se/repertoar/europeana>

Boken *Europeana*:

Finns att köpa i Dramatens biljettkassa! Se hemsidan för öppettider.

Forum för levande historia:

Pedagogiskt material om till exempel brott mot mänskligheten

<https://www.levandehistoria.se/for-skola/undervisningsmaterial?educationGrades=gymnasiet>

Recension:

Dagens Nyheter, Jacob Lundström

<https://www.dn.se/kultur/europeana-pa-dramaten-ar-storslagen-teater-om-1900-talets-misslyckanden/>

Aftonbladet, Åsa Linderborg

<https://www.aftonbladet.se/kultur/teater/a/697Wg8/recension-av-europeana-pa-dramaten>